

Årsmelding for Europa Nostra Norge 2024

Sammendrag

- Europa Nostra (EN) har lagt mye arbeid i å synliggjøre betydningen av den europeiske kulturarven for det økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige fellesskap i vår verdensdel. Dette preget også programmet under Den europeiske kulturminne-kongress (summit), som fant sted i Bucuresti. Å komme i god dialog med et nyvalgt EU-parlament og en ny EU-kommisjon er derfor stadig viktigere for Europa Nostras arbeid, ikke minst når rammeverket for EUs nye 7-års budsjett nå er under forberedelse.
- Det høye antall prosjekter som ble nominert til De europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards fortsatte i 2024. I alt var det 206 prosjekter fra 34 land. Else «Sprossa» Rønnevig mottok en velfortjent pris i klassen for «Heritage Champions»
- Det nære samarbeidet mellom de nordiske Europa Nostra-foreningene og Estland resulterte i en tredagers hagetur til Skjælland og Skåne i månedsskifte mai/juni og et kveldsseminar i Stockholm knyttet til etableringen av samiske museer i Nord-Sverige og Nord-Finland.
- Heller ikke statsbudsjettet for 2024 hadde synlige oppfølgninger fra den siste kulturminnemeldingen (2020) eller ambisjonene uttrykt i Hurdalsplattformen (2021). Som i fjor måtte man lete lenge for å finne noen små lyspunkter.

Europa Nostra Norge, Organisasjonsnr: 994.254.308 •Kontonr. 7026.05.35933

Postadr. Pb. 1221 Vika, 0110 Oslo

Styrets arbeid

Det har vært avholdt 4 styremøter i 2024. I styret sitter Erik Schultz, leder, Axel Mykleby, nestleder, Tore Friis-Olsen, styremedlem, Ole Rikard Høisæther, styremedlem, Mathilde Sprovin, styremedlem Aslak Aslaksen, varamedlem og Erik Lillebråten, varamedlem.

Styret bruker stadig tid på å finne frem til nye kandidater til EUs kulturminnepriser/Europa Nostra Awards og få noen av dem nominert.

Styret har brukt tid på en mulig nominering av Nationaltheatret til prosjektet «Europas 7 mest utsatte kulturminner». Teatret ble nominert i august 2024.

Den tradisjonelle sensommerturen gikk i år til Fredrikstad. Samarbeidet med de nordiske Europa Nostra organisasjonene har resultert i to arrangementer i 2024. Forskjellige initiativ fra kontoret i Haag krever også oppmerksomhet.

Årsmøtet 2024

Årsmøtet ble avholdt 27. februar i den historiske Garmannsgården, kontoret til Oslo Byes Vel i Rådhusgaten 7. Ole Rikard Høisæther innledet med en kort orientering om bygningen. Årsmelding og regnskap med revisors rapport ble godkjent. Valgkomiteens forslag til styremedlemmer ble fulgt. Mathilde Sprovin (ny) og Ole Rikard Høisæther (varamedlem) ble valgt som nye styremedlemmer. Tore Friis-Olsen tok gjenvalg. Som varamedlemmer ble Aslak Aslaksen (gjenvalg) og Erik Lillebråten (ny) valgt for ett år.

I valgkomiteen gikk Tore Sannerud og Lars Jacob Hvinden-Haug ut og ble erstattet av Grete Horntvedt og Arnstein Brekke. Komiteen består i tillegg av Tore Edvard Bergaust. Grete Horntvedt er leder av komiteen. Det enkelte medlem velges for to år.

Foreningens revisor, Stein Wessel-Aas, ble gjenvolgt for ett år.

Etter valg av tillitsvalgte ble årsmøtet avsluttet.

Medlemsmøter

Etter årsmøtet orienterte Marja-Liisa Petrelius Grue, Norsk Maritimt Museum, leder av de arkeologiske undersøkelsene i Bjørvika, om det store antall skip og båter som er avdekket der. Siden arkeologi var tema for årets foredrag, var medlemmer av Norsk Arkeologisk Forening igjen invitert til vårt medlemsmøte. Dette var et innholdsrikt foredrag med gode illustrasjoner. Mer enn 50 deltakere kunne deretter glede seg over god servering og etterfølgende omvisning i Garmannsgården.

Årets sensommertur 22. august gikk til Fredrikstad hvor de 20 deltakerne ble mottatt på Isegran av styreleder i stiftelsen D/S Hvaler. Vi fikk en orientering om gjenoppbyggingen

av det gamle skipet fra 1893, som gikk i rutefart mellom Fredrikstad og Hvaler, og besøkte det ferdig restaurerte fartøyet. Et meget imponerende prosjekt. Se under.

Deretter ble vi tatt imot i Gamlebyen av oberst Dag Strømsæther, tidligere kommandant på Fredrikstad Festning. En meget kunnskapsrik og sterk formidler som tok oss med rundt i Gamlebyen til steder som var ukjent for oss alle. Vi fikk også en presentasjon ved Inger Christine Apenes, styreleder i Foreningen Gamle Fredrikstad og det store arbeid de gjør for å ta vare på denne historiske garnisonsbyen som ikke er områdefredet. Til tross for et forferdelig vær under hele besøket i Fredrikstad, var det en stor opplevelse.

Statsbudsjettet 2025

Kulturminnesektoren opplevde stort sett status quo ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2025 etter prisjusteringer. Den sittende regjering har ikke levert på løftene i Hurdalserklæringen hvor «kulturarven skulle løftes frem». Den sikkerhetspolitiske situasjon og eldrebølgen har endret prioriteringene fremover.

Vårt medlemskap i Kulturvernforbundet

Europa Nostra Norge har stadig glede av det store opplysnings- og informasjonsarbeidet som foregår i paraplyorganisasjonen Norges Kulturvernforbunds regi. Dette er en kompetent organisasjon som arbeider for å fremme og samordne virksomheten til sine 32 medlemsorganisasjoner som arbeider med den materielle og immaterielle kulturarven i Norge. Disse representerer mer enn 270 000 medlemmer og 2600 lokale lag rundt i landet.

Regnskapet for Europa Nostra Norge

Regnskapet er pr 31.12. 24 gjort opp med et overskudd på kr 2.745 (kr 3.470)

Egenkapitalen til Europa Nostra Norge er ved utgangen av året kr 44.700 (kr 41.955).

Regnskapet følger vedlagt.

Pr 31.12. 2024 fordelte de norske medlemmene i Europa Nostra seg som følger: 10 medlemsorganisasjoner (NGO), 3 støttemedlemmer og 35 individuelle medlemmer.

Representasjon i Europa Nostras ulike organer

På årets generalforsamling i Bucuresti gikk Grete Horntvedt ut av rådet til Europa Nostra etter å ha sittet i to perioder. Som nytt medlem ble valgt Ole Rikard Høisæther. Marianne Roald Ytterdal tok gjenvalg. Begge har funksjonstid frem til generalforsamlingen i 2027.

Marianne Roald Ytterdal er oppnevnt av Europa Nostra som medlem av juryen for «Helena Vaz da Silva European Award for Raising Public Awareness on Cultural Heritage». Prisen tildeles en person som gjennom sitt arbeid har fremmet allmennhetens bevissthet knyttet til bevaringen av den europeiske kulturarven. I 2024 ble prisen tildelt den anerkjente tyske fotografen Thomas Struth som på en enestående måte har formidlet europeisk kultur og europeiske verdier gjennom sine fotografier.

Marianne Roald Ytterdal var i 2023 medlem av «The Heritage Awards Selection Committee», Category: “Heritage Champions” (klasse 5). Hun ble gjenoppnevnt i samme komité for 2024.

Vårt styremedlem Ole Rikard Høisæther er oppnevnt som nytt medlem av «The Heritage Award Selection Committee» for 2025 i klasse 5: «Heritage Champions».

Ola Fjellheim, generalsekretær i Fortidsminneforeningen, ble gjenoppnevnt som medlem av «The Heritage Awards Selection Committee» i 2024, i klasse 3: «Education, Training and Skills». Han tok ikke gjenvalg i 2025 grunnet arbeidspress.

Man velges for ett år av gangen i de fem «Selection Committees».

Europa Nostras arbeid gjennom 2024

Arbeidet innenfor de mange allianser og nettverk som er bygget opp over de senere år blir stadig viktigere for Europa Nostra, bl.a. som en viktig premissleverandør til ulike EU-organer.

Europa Nostra har i løpet av året hatt en bred tilstedeværelse gjennom sin ledelse og sine styremedlemmer i et stort antall fora hvor betydningen av kultur i bredere forstand og ikke minst bevaring og utvikling av ulike kulturminner og kulturmiljøer har vært i fokus.

En ny sammensetning av EU -parlamentet og EU-kommisjonen har ført til mye politisk arbeid i 2024. Det er lagt opp til et nytt strategisk rammeverk for de mange dimensjonene innenfor kulturfeltet, omtalt som «The Cultural Compass». Samtidig forberedes det første utkast til et nytt 7-årig EU-budsjett – Multiannual Financial Framework (FMM) -som løper fra 2028 til 2034. Målet er at kultur og kulturminner skal få større oppmerksomhet innenfor EUs fremtidige prioriteringer. Ambisjonen er at dette virksomhetsområde skal tildeles 2 % av EUs budsjett i perioden.

Arbeidet med å redde utsatte kulturminner i Europa og premiere et bredt spekter av de beste kulturminneprosjektene står stadig like sentralt i Europa Nostras arbeid.

Priskonkurransen har foregått siden 1978. Dagens format, i et samarbeid med EU-kommisjonen, ble etablert 2002 og har resultert i 644 premierte prosjekter. *Se for øvrig Europa Nostras hjemmeside for en mer detaljert omtale av organisasjonens omfattende virksomhet i 2024: www.europanostra.org*

De europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards

Siden 2022 er de europeiske kulturminnepriser/Europa Nostra Awards bedømt etter de nye klasseinndelingene med fem klasser. Prosjektene blir først bedømt av fem «*Selection Committees*» knyttet til hver av klassene. Disse plukker i sum ut de 60 beste prosjektene fordelt etter det opprinnelig antall nomineringer i hver klasse. De inntil 30 endelig prisvinnerne bedømmes av *The Heritage Awards Jury* som plukker dem ut blant de over nevnte 60 beste prosjektene. I alt ble det nominert 206 prosjekter i 2024, mot 220 året før. Det store antall nominasjoner de siste tre årene gir grunn til å tro at den nye klasseinndelingen med til dels nye føringer for bedømming av prosjektene, har gitt de ønskede resultater om bredere deltagelse.

Else Rønnevig, var den eneste nominasjonen fra Norge i 2023. Hun vant en meget velfortjent pris i klassen for *Heritage Champions* i 2024. Den tildeles personer eller organisasjoner som har gjort en særlig innsats med stort engasjement over lang tid for bevaring av et kulturminne, et kulturmiljø eller for ivaretagelse av kulturarven generelt. Else Rønnevig har i snart 50 år arbeidet med istandsetting av ulike historiske bygninger og bygningsdetaljer. Også den immaterielle kulturarven har fått hennes oppmerksomhet. Hennes enestående erfaringer og formidlingsglede er synliggjort gjennom 12 «lærebøker», omfattende kursvirksomhet og formidling over hele Norge.

Juryen uttalte bl.a.: “*Over five decades, Else ”Sprossa” Rønnevig spearheaded the rescue of old windows and established regulations for their protection. She played a key role in transforming Norway’s approach to heritage conservation.*”

Den lokale pristildelings-seremonien vil bli lagt til Lillesand i juni 2025 i tilknytning til et kulturminneseminar.

To prosjekter ble nominert fra Norge i 2024:

Stiftelsen D/S Hvaler, nevnt over, er nominert i klasse 4, «*Citizen’s Engagement and Awareness Raising*». Dette er et bevaringsprosjekt, startet i 1993, av lokale entusiaster i Fredrikstad som ønsket å tilbakeføre det 100 år gamle skroget, bygget i byen. Da det ikke fantes tegninger av D/S Hvaler, ga Riksantikvaren sitt samtykke til at båten skulle tilbakeføres til 1948, da dampmaskinen ble erstattet med en dieselmotor. I 1990-årene var det enda skipsingeniører, håndverkere og sjøfolk i Fredrikstad som kjente skipet, og et stort fotomateriale som dannet grunnlaget for tilbakeføringen. Etter 31 år, mer enn 200.000 dugnadstimer og bred mobilisering av nødvendige investeringsmidler fikk skipet i sommer de nødvendige sertifikater fra Sjøfartsdirektoratet. Dette er det første prosjektet nominert fra Norge i denne klassen som ble etablert i 2021.

Det bre-arknologiske sikringsprogramet for Innlandet (Secrets of The Ice), er nominert i klasse 2, *Research*. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom kulturminneavdelingen i

fylkeskommunen Innlandet, Lillehammer og Kulturhistorisk Museum, Oslo. På grunn av klimaendringene foregår det stadig smelting av is og snø i det norske høyfjellet. Siden 2009 har det årlig vært gjennomført systematiske søk etter fornminner i områdene hvor snø og is smelter. Prosjektet har nå utløst så mange vitenskapelige artikler publisert i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter at tiden er inne for å nominere prosjektet. Dette er det første norske prosjektet nominert i klassen for forskning siden prisen ble etablert i 1978.

Betingelsene for inneværende års nominasjoner ble offentliggjort så sent som 1. oktober 2024, med tidsfrist for innsendelse 15. november, senere forlenget med to uker. Nominasjonspapirene med instruksjoner osv. ligger i dag på nettet og sendes inn digitalt. Det er likevel mange løse ender som krever oppfølging ved hver nominering. I Norge er styret involvert i det alt vesentlige av nomineringene. Det har vist seg å gi høy pristildeling - og følgelig oppmerksomhet.

Den europeiske kulturminne-kongressen (summit) i Bucuresti 6.-8. oktober 2024

Dette var første gang Den europeiske kulturminne-kongressen (summit) ble lagt til et øst-europeisk land, noe som hadde sammenheng med den energi og det mangfold de rumenske kulturminneorganisasjonene har utvist etter det politiske skiftet rundt 1990. Romania har en meget rik kulturarv som speiler landets beliggenhet og historie. Dette kom klart til uttrykk i et 80 siders hefte - Europa Nostra and Romania, 1991-2024 – som presenterte alle de 25 prisbelønnede prosjektene i Romania og 4 prosjekter nominert blant Europas 7 mest utsatte kulturminner.

Fra slutten av 1800-tallet og frem til 1930-årene ble Bucuresti ofte omtalt som Lille Paris eller Balkans Paris. Franske arkitekter og stilimpulser satte sitt preg på byen alle rede fra 1880-årene. Mye av dette ble ødelagt under et diktatorisk kommunistregime, men de store bulevardene og triumfbuene er fortsatt intakte. Fra denne perioden er det også bevart en del institusjonelle og kulturelle bygninger, som ble benyttet under kongressen.

Som vanlig for de norske deltagerne var det presentasjonene av årets prisvinnere og den etterfølgende pristildelingsseremonien som fikk særlig oppmerksomhet. Arrangementet fant sted i den imponerende neoklassiske konsertbygningen Bucurest Athenaeum fra 1888. Kvaliteten, bredden og dybden blant de prisvinnende prosjektene er like imponerende og fascinerende hvert år. Se www.europanostra.org/awards2024/

European Heritage Hub arrangerte sitt andre forum under kongressen i Bucuresti. Temaet denne gangen var: Tiltak for å trygge en ansvarlig overgang i anvendelsen av digitale løsninger innenfor kulturminne-sektoren. European Heritage Policy Agora kombinerte enkeltforedrag med paneldiskusjoner som munnet ut i et «Bucuresti manifest» hvor man oppfordret til at kvalitet blir lagt til grunn for alt arbeid innenfor kulturminnesektoren. Se: www.europanostra.org/bucharestmanifesto/

Europa Nostras generalforsamling har alltid foregått under Den europeiske kulturminnekongressen, historisk i juni måned. Etter covid arrangeres kongressen om høsten. Dette innebærer at årsberetning og regnskap for 2023 først ble tilgjengelig for medlemmene ca. 10 måneder etter årets slutt. Dessverre bare på nettet.

Europas 7 mest utsatte kulturminner

Kampanjen «Europas syv mest utsatte kulturminner» gjennomføres årlig. Kulturminneforeninger og enkeltmedlemmer i Europa Nostra kan nominere utsatte kulturminner til denne «oppmerksomhets-kampanjen». En nominering av Nationaltheatret til «*7 Most Endangered*» har vært diskutert i styret en tid. Da Statsbyggs rapport forelå med prioritering av Tullinløkka-prosjektet og en tidsramme på 14-18 år før en eventuell rehabilitering av Nationaltheatret ville være gjennomført, ble en nominering innlevert. Begivenheten fikk oppmerksomhet i noen av landets ledende kulturminne tidsskrifter. 30 januar offentliggjorde Europa Nostra at Nationaltheatret var på listen over de 14 kandidatene som var «short listed» til Europas 7 mest utsatte kulturminner i 2025. Endelig resultat offentliggjøres i 1. april 2025. De 14 kandidatene finner man på: www.7mostendangered.eu

Et tettere nordisk/baltisk samarbeid

Det nordisk/baltiske samarbeidet manifesterte seg gjennom to prosjekter i 2024. De svenske og danske Europa Nostra-foreningene gjennomførte i månedsskiftet mai/juni en tre dagers hagetur til Skjælland og Skåne. Ni hager stod på programmet, både historiske slottshager og mindre, private hager med særlig karakter. Dette er et kulturområde med lange tradisjoner i Danmark og Sverige hvor hager får mye oppmerksomhet.

I desember arrangerte den svenske Europa Nostra foreningen i samarbeid med Det finske institutt i Stockholm en temakveld som diskuterte hvordan etableringen av samiske museer i samenes hjemmeområder nord i Sverige og Finland har styrket samenes identitet og gitt dem en bredere forståelse av egen kultur og historie. Seminaret var meget godt besøkt og hadde dyktige foredragsholdere, men dessverre, av budsjettmessige grunner, ingen fra Norge.

Gjennom ulike kontakter arbeides det stadig med å få Latvia og Litauen inn det nordisk/baltiske samarbeidet.

Brussel er vertskap for Den europeiske kulturminne-kongress (summit) i 2025

I 2025 vil Europa Nostra igjen legge Den europeiske kulturminnekongress til Brussel, en vakker og innholdsrik by, velkjent for de fleste. Tidspunkt er annen helg i oktober.

Stedsvalget har sammenheng med EU-valget sist sommer som har gitt en ny sammensetning i EU-parlamentet og en ny EU-kommisjon. Det er sentralt for Europa Nostras virksomhet å gjøre disse politikerne og kommisjonens nye medlemmer bedre kjent med organisasjonen.

Oslo, 6. februar 2025

Styret i Europa Nostra Norge

Erik Schultz (styreleder)

sign.

Ole Rikard Høisæther

Sign.

Axel Mykleby (nestleder)

sign.

Mathilde Sprovin

sign.

Tore Friis-Olsen

sign.